

Innholdsfortegnelse

Innledning	2
Del 1. Bakgrunn - barnerettighetsvurdering	3
Del 1. Hva er en barnerettighetsvurdering?	3
Del 2. Hvem har ansvaret for å utføre barnerettighetsvurderinger?	4
Del 3. Hvem andre kan gjøre barnerettighetsvurderinger?	5
Del 4. Hvorfor barnerettighetsvurderinger?	6
Del 5. Verktøy for barnerettighetsvurderinger	7
Del 6. Fundament for barnerettighetsvurderinger	8
Del 7. Kvalitetssikring av prosessen for barnerettighetsvurderinger	13
Del 2. ENOCs modell for barnerettighetsvurderinger	15
Trinn 1: Screening	17
Trinn 2: Analyse	18
Trinn 3: Kunnskapsinnhenting	18
Trinn 4: Undersøke barns deltakelse	19
Trinn 5: Konsekvensvurdering	20
Trinn 6: Konklusjoner og anbefalinger	21
Trinn 7: Publisering av barnerettighetsvurdering	21
Trinn 8: Oppfølging og evaluering	22
Del 3. Ressurser til barnerettighetsvurdering	24
Del 1. Sjekkliste for barnerettighetsvurderinger	24
Del 2. ENOCs mal for barnerettighetsvurderinger	26
Del 3. Barnevennlig informasjon om barnerettighetsvurderinger	32
Del 4. Barnevennlig barnerettighetsvurdering-mal	34

Innledning

Denne veiledningen forklarer steg-for-steg det grunnleggende konseptet barnerettighetsvurdering og hvordan utføre en kontinuerlig prosess for barnerettighetsvurderinger i praksis. Veiledningen kan brukes av ENOC-medlemmer og andre for å hjelpe dem til å forstå, introdusere, utvikle og gjøre barnerettighetsvurderinger i deres jurisdiksjon.

Bruk av barnerettighetsvurderinger understøtter en systematisk vurdering og formidling av konsekvensene av et forslag eller tiltak for barn og unges rettigheter, behov og interesser. Målet med prosessen er å undersøke om en nasjonal lov, politikk eller praksis er i samsvar med FNs barnekonvensjon og dens valgfrie protokoller, og om den tilfredsstillende en stats internasjonale menneskerettighetsforpliktelser til å respektere, beskytte og oppfylle barns rettigheter.

Siden det ikke finnes én enkelt modell for barnerettighetsvurderinger, skisserer denne veiledningen en ENOC-modell for å gjennomføre en barnerettighetsvurdering, som kan tilpasses den lokale konteksten og medlemmers behov.

Veiledningen består av tre deler. Del 1 forklarer konseptet barnerettighetsvurdering, og hvem som er ansvarlig for å gjennomføre en vurdering. Del 2 omhandler ENOC-modellen, og de viktigste stegene som bør følges av medlemmer når de utfører en barnerettighetsvurdering. Del 3 inneholder ressurser som ENOC-medlemmer kan bruke eller tilpasse for å gjøre barnerettighetsvurdering i sin egen jurisdiksjon.

Denne veiledningen er utarbeidet av ENOCs ekspert på barnerettighetsvurderinger, Lisa Payne, med hjelp fra ENOCs Working Group om barnerettighetsvurdering 2020.

Del 1. Bakgrunn - barnerettighetsvurdering

Del 1. Hva er en barnerettighetsvurdering?

Det finnes mange forskjellige typer konsekvensutredninger og konsekvensevalueringer. Konsekvensutredning er en strukturert og kunnskapsbasert prosess for å vurdere hvordan et forslag eller tiltak vil påvirke en definert gruppe mennesker.¹ Etterfølgende en konsekvensutredning er en konsekvensevaluering en strukturert og kunnskapsbasert prosess for å identifisere og vurdere konsekvensene av en intervensjon, enten den følger av lov, politikk, programmer eller praksis.²

En barnerettighetsorientert prosess for konsekvensutredning understøtter systematisk utredning og formidling av konsekvensene av et forslag eller tiltak for barn og unges rettigheter, behov og interesser. Prosessen er ment å være kontinuerlig, fra utredning av **forventet konsekvens** (barnerettighetsvurdering) til en gjennomgang og evaluering av **den faktiske konsekvensen** (barnerettighetsevaluering).

En barnerettighetsvurdering undersøker de mulige konsekvensene for barn og unge av lover, politikk, budsjettbeslutninger, programmer og tjenester mens de blir utarbeidet, og foreslår om nødvendig måter å unngå eller begrense de negative konsekvenser på. Dette gjennomføres **før** beslutningen eller handlingen gjøres.

En barnerettighetsevaluering gir en mulighet til å vurdere de tiltenkte eller utilsiktede konsekvensene som lovgivning, budsjettbeslutninger, politikk, programmer eller tjenester har hatt for barn og unges rettigheter. Når det er nødvendig, kan en barnerettighetsevaluering foreslå hvilke endringer som vil være nødvendig for å sikre at tiltaket respekterer barns rettigheter og er i samsvar med barnekonvensjonen. Dette gjøres **etter** en beslutning eller en handling er gjort.

Barnerettighetsvurderinger og barnerettighetsevalueringer retter oppmerksomheten mot hvordan barns rettigheter kan bli påvirket av beslutninger og handlinger knyttet til lovgivning, politikk og praksis som tas av regjeringer, institusjoner og andre. Konsekvensene blir vurdert opp mot rettighetene som er fastsatt i barnekonvensjonen, dens valgfrie protokoller og andre internasjonale menneskerettighetstraktater.

Internasjonalt er det et mindre antall jurisdiksjoner som har pilotert eller bruker barnerettighetsvurderinger, men det er lite som tyder på at det er noen jurisdiksjon som systematisk utfører barnerettighetsevalueringer som en del av sin kontinuerlige prosess for konsekvensutredninger av barns rettigheter.

¹ Fortuny, L [Impact Assessment](#) International Association for Impact Assessment.

² Peersman, G (2015) [Impact Evaluation](#) Better Evaluation.

Hovedtemaet i denne veiledningen er barnerettighetsvurderinger – utredningsprosessen. Henvisninger til barnerettighetsevalueringer vil bare bli inkludert der dette er relevant.

Begrepene barnerettighetsvurdering og barnerettighetsevaluering blir ofte brukt ikke bare om *utrednings- eller evalueringsprosessen*, men også om verktøyene som er laget for å støtte prosessen, og om *dokumentasjonen* som brukes for å presentere og formidle resultatene fra utredningen eller evalueringen.

Utredningen støttes av **verktøy** for **barnerettighetsvurderinger**: sentrale spørsmål, maler, flytskjemaer og/eller veiledninger som

- 1) veileder den som vurderer eller evaluerer gjennom prosessen
- 2) minner om å vurdere og finne kunnskap knyttet til alle relevante rettighetsområder; og
- 3) henviser dem til autoritativ veiledning om tolkning av barnekonvensjonen og andre internasjonale menneskerettighetstraktater

Barnerettighetsvurdering og barnerettighetsevaluering er også begrepene som brukes om det skriftlige sammendraget av kunnskapen som er samlet inn og vurdert i prosessen. Den bør inneholde synspunktene og erfaringene til barn og unge og funnene som trekkes ut fra den prosessen. Den bør også inneholde eventuelle alternativer eller anbefalinger til endringer av forslaget eller tiltaket for å sikre at det er i samsvar med barnekonvensjonen og andre internasjonale menneskerettighetstraktater og, der det er mulig, forbedre oppfyllelsen av barns rettigheter.

Del 2. Hvem har ansvaret for å utføre barnerettighetsvurderinger?

Hovedansvaret for å utføre barnerettighetsvurderinger ligger hos staten. Ved å ratifisere barnekonvensjonen samtykker staten til å være bundet av rettighetene og forpliktelsene som er fastsatt i konvensjonen for å gjennomføres den. FNs barnekomité beskriver «*gjennomføringsoppgaven*» som «*making reality of the human rights of children*». ³

Barnekonvensjonen artikkel 4 krever at statene «... skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative og andre tiltak for å gjennomføre de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjon...» ⁴

³ FNs barnekomité (2003) General Comment No.5 on general measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (art. 4, 42 og 44, sjette ledd), første avsnitt.

⁴ [FNs konvensjon om barnets rettigheter](#)

Barnerettighetsvurderinger og barnerettighetsevalueringer har blitt utpekt av barnekomiteen som to administrative tiltak (handlinger) som kan hjelpe gjennomføringen av barnekonvensjonen.

De er del av et bredt spekter av generelle tiltak som statene kan utføre for å gi prioritet til barns behov og interesser, samt rette oppmerksomhet mot barns rettigheter, noe som fører til bedre gjennomføring av konvensjonen.⁵

Praktisering av barnerettighetsvurderinger og barnerettighetsevalueringer forsterker ansvaret til **pliktsubjektene** – myndigheter på alle nivåer, offentlige organer, institusjoner og praktikere – om å vurdere hvordan deres forslag, funksjoner og handlinger vil påvirke eller har påvirket barn og unge opp til 18 år i deres jurisdiksjon, som er **rettighetshavere** etter konvensjonen.

ENOCs felles uttalelse i 2020 om barnerettighetsvurderinger oppfordrer stater; nasjonale, regionale, europeiske og internasjonale myndigheter; og alle andre relevante myndigheter til å utvikle barnerettighetsvurderinger og barnerettighetsevalueringer som tiltak for å følge med på gjennomføringen av barnekonvensjonen på en måte som fremmer den synlige integreringen av barns rettigheter i beslutningsprosesser.⁶

Del 3. Hvem andre kan gjøre barnerettighetsvurderinger?

Selv om ansvaret for å gjøre barnerettighetsvurderinger ligger hos staten, kan alle bruke prosessen for barnerettighetsvurderinger når de ønsker å identifisere de mulige konsekvensene av en beslutning for barns rettigheter.

Barnekomiteen anser det faktisk som viktig at det finnes uavhengig overvåking av fremgang i gjennomføringen av konvensjonen i alle samfunnssektorer, inkludert for eksempel akademiske institusjoner, frivillige organisasjoner, uavhengige menneskerettighetsinstitusjoner og barn og unge selv. Å gjøre barnerettighetsvurderinger er et av tiltakene som alle disse kan bruke i sin overvåkingsrolle.

Ofte bruker barneombud en prosess som ligner en barnerettighetsvurdering når de kommenterer foreslåtte endringer i politikk, uttaler seg om budsjettforslag eller foreslår

⁵De generelle gjennomføringstiltakene er måter myndigheter kan fullt ut gjennomføre barnekonvensjonen på. I tillegg til rettslige tiltak kan det gjøres administrative og andre tiltak, som følgende: myndighetsovergrepene og tverrsektoriell koordinering av gjennomføringen av barns rettigheter; nasjonale strategier eller nasjonale handlingsplaner for barn; prosesser barnerettighetsvurderinger; opprettelse av barneombud og andre nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner; identifisering, bevilgning og kontroll av ressurser brukt på tjenester for barn; opplæring og kapasitetsbygging for alle som arbeider med og på vegne av barn; datainnsamling og analyse av barns liv; samarbeid og engasjement med alle samfunnssektorer, inkludert barn selv.

⁶ ENOC (2020) Position Statement on Child Rights Impact Assessment. Tilgjengelig [her](#).

endringer i lovforslag. De bruker også en prosess som likner en barnerettighetsevaluering når de overvåker myndighetenes arbeid, tilstanden i tjenester, hvordan den nasjonale situasjonen påvirker grupper av sårbare barn og unge eller når de i konkrete tilfeller peker på brudd på barns rettigheter.

Del 4. Hvorfor barnerettighetsvurderinger?

Behovet for å innføre en kontinuerlig barnerettighetsvurderingsprosess har blitt anbefalt av FNs barnekomité i flere generelle kommentarer. Det finnes svært lite publisert informasjon om barnerettighetsvurderinger, og derfor er anbefalinger og kommentarer fra komiteen viktig for å hjelpe oss å forstå hva barnerettighetsvurderinger er, dets formål og hva som trengs for å utføre det.

I generell kommentar nr. 5 om generelle tiltak for gjennomføring uttaler barnekomiteen følgende:

Det å sikre barnets beste er et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn (artikkel 3 nr. 1), og at alle bestemmelsene i konvensjonen blir respektert i lovgivningen og i utviklingen og gjennomføringen av politikken på alle nivåer i forvaltningen, krever en kontinuerlig prosess av konsekvensutredninger (for å forutsi virkningen av et lovforslag, en politikk eller en budsjettbevilgning som berører barn eller barns muligheter til å nyte godt av sine rettigheter) og konsekvensevalueringer (for å vurdere den faktiske virkningen av gjennomførte tiltak).⁷

«**Barnets beste**» er ett av fire generelle prinsipper i barnekonvensjonen og er et grunnleggende prinsipp for tolkning og gjennomføring av alle rettigheter i konvensjonen.⁸ «*Grunnleggende hensyn*» betyr at når ulike eller konkurrerende hensyn skal vurderes, skal større vekt tillegges det som vil tjene barnet eller barna best. Det er vanskelig å avgjøre om denne plikten blir oppfylt uten barnerettighetsorienterte konsekvensutredninger, overvåking, og evalueringsprosesser og -prosedyrer som brukes etter gjennomføring er på plass.

I sin generelle kommentar nr. 14 om barnets beste minner FNs barnekomité statene om at **forpliktelsen til å vurdere barnets beste gjelder for alle beslutninger og tiltak som direkte eller indirekte berører barn, enten som enkeltindivider, grupper av barn som deler spesielle egenskaper, eller barn generelt.** Dette er en forpliktelse som gjelder for lovgivende organer, domstoler, offentlige organer,

⁷ FNs barnekomité (2003) General Comment No.5 on General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (art. 4, 42 og 44, sjette ledd), avsnitt 45.

⁸De andre generelle prinsippene er: artikkel 2 (ikke-diskriminering); artikkel 6 (rett til livet, overlevelse og oppvekst); artikkel 12 (retten til å bli hørt og at barnets synspunkter tillegges behørig vekt).

institusjoner og praktikere som arbeider med eller som gjør beslutninger som berører barn.

Prosedyremessig, for å vurdere barnets beste, anbefaler FNs barnekomité at disse pliktsubjektene utfører en barnerettighetsvurdering for å sikre at enhver beslutningsprosess identifiserer og tar hensyn til de mulige konsekvensene beslutningen eller handlingen vil ha for barnet eller barna. Denne prosessen må respektere barnets rett til å bli hørt som en del av utredningen.

Generell kommentar nr. 14 inneholder nærmere og nyttig informasjon om de ulike elementene og prosedyrene som må være på plass og fulgt som en del av barnerettighetsvurderingen. Komitéen opplyser at:

[Barnerettighetsvurderinger] må bygges inn i regjeringens prosesser på alle nivåer og så tidlig som mulig i utformingen av politikk og andre generelle tiltak for å sikre god styring for barns rettigheter. Ulike metoder og praksis kan utvikles ved gjennomføring av [barnerettighetsvurderinger]. Som et minimum må de bruke konvensjonen og dens valgfrie protokoller som et rammeverk, særlig sikre at vurderingene er understøttet av de generelle prinsippene og ta spesielt hensyn til differensiert virkning av tiltaket eller tiltakene som vurderes for barn. Selve konsekvensutredningen kan være basert på innspill fra barn, det sivile samfunn og eksperter, samt fra relevante departementer, akademisk forskning og erfaringer dokumentert i landet eller andre steder. Analysen bør resultere i forslag til endringer, alternativer og forbedringer og gjøres offentlig tilgjengelig.⁹

Disse elementene bør vurderes som minstekrav til prosedyrer for ved opprettelsen av en prosess for barnerettighetsvurderinger og gjennomføre vurderingen. **(Se del 3 for en sjekkliste)**

Del 5. Verktøy for barnerettighetsvurderinger

Verktøy for barnerettighetsvurderinger kan brukes til å støtte prosessen for konsekvensutredning. Dette kan blant annet være en liste med utvalgte spørsmål, ofte presentert som et spørreskjema, et flytskjema eller maler. Veiledning kan gis sammen med de sentrale spørsmålene eller malene, eller som en frittstående veiledning til barnerettighetsvurderinger.

Verktøy bør utformes for å møte de spesifikke behovene til regjeringen, det offentlige organet eller institusjonen, og må når de er nye, bli gjort til gjenstand for en innledende

⁹ FNs barnekomité (2013) General Comment No.14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, første avsnitt), avsnitt V, 2:B(h).

periode med utprøving. Det anbefales å følge med på og gjennomgå bruken etter en avtalt periode. Dette bidrar til å sikre at verktøyene støtter den som vurderer i å utarbeide barnerettighetsvurderinger av høy kvalitet, og at disse barnerettighetsvurderingene tilfredsstillende både forventningene til organisasjonen og prosessuelle krav til konsekvensutredning i barnekonvensjonen.

Sentrale spørsmål eller maler skaper transparente og reproduserbare steg for å utføre en barnerettighetsvurdering. De minner de som vurderer om at de må henvise til og oppsummere kunnskapen som underbygger resultatene i utredningen. De minner også de som utfører utredningen, om å konsultere og engasjere barn og andre interessenter. De kan også inneholde lenker til informasjon som den som vurderer kan trenge å ta i betraktning, blant annet, de nyeste avsluttende merknader fra FNs barnekomité for den aktuelle jurisdiksjonen.

Del 6. Fundament for barnerettighetsvurderinger

Før en jurisdiksjon utvikler en nasjonal modell for barnerettighetsvurderinger, bør den prøve å komme til enighet om en rekke saker som kan avgjøre utformingen av, og hvor mye vekt prosessen skal tillegges; designet på verktøyene som skal brukes, og måtene resultatene i barnerettighetsvurderingen vil bli formidles på.

6.1 Bli enig om og kommuniser et tydelig budskap om formålet med å introdusere eller gjennomføre barnerettighetsvurderinger

Det er sannsynlig at de fleste som blir bedt om å utføre en barnerettighetsvurdering, ikke vil være kjent med dette eller rammeverk for internasjonale menneskerettigheter. Å fremme en felles forståelse for grunnene til å gjøre barnerettighetsvurderinger er viktig når det introduseres.

En uttalelse om formålet med å innføre barnerettighetsvurderinger bør gjøres tilgjengelig skriftlig og formidles bredt i organisasjonen. Å komme med en offentlig uttalelse angående bruk av barnerettighetsvurderinger vil varsle interessenter, inkludert andre barn og unge, om at organisasjonen forplikter seg til å bruke barnerettighetsvurderinger som virkemiddel for å utarbeide lover, politikk og praksis som respekterer barns rettigheter.

Eksempler på uttalte formål som barnerettighetsvurderinger kan omtales som et virkemiddel for å nå er

- økt bevisstgjøre om barns rettigheter og barnekonvensjonen¹⁰
- bidra til læring om barns rettigheter og barnekonvensjonen¹¹

¹⁰ Et krav i henhold til barnekonvensjonen artikkel 42.

¹¹ Et generelt gjennomføringstiltak i henhold til barnekonvensjonen.

- forbedre overvåkingen og etterlevelsen av barnekonvensjonen innenfor jurisdiksjonen
- fastlegge hva barn og unge, og de som representerer deres interesser, kan forvente fra regjeringer, offentlige organer, institusjoner og praktikere
- gi en mekanisme hvor regjeringer, offentlige organer og institusjoner kan engasjere og involvere barn og unge i å uttale seg om og påvirke lover, politikk og praksis
- holde regjeringer, offentlige organer og institusjoner mer ansvarlige overfor barn og unge

6.2 Avklare og fordele ansvar

Det er viktig at forpliktelsen om å gjennomføre barnerettighetsvurderinger forankres på alle nivåer i en organisasjon.

a) Etabler et klart, autoritativt og robust mandat for barnerettighetsvurderinger

Barnerettighetsvurderinger kan kreves gjennom regelverk, ved å gjøres til en strategisk prioritet, eller som anbefalt god praksis. FNs barnekomité berømmer stater som har innført en lovfestet plikt til å utføre systematiske barnerettighetsvurderinger.¹² – og dette er også mandatet for barnerettighetsvurderinger som anbefales av ENOC¹³.

Uten et tydelig, omfattende og sikkert mandat, vil en barnerettighetsvurdering sannsynligvis kun bli utført på grunnlag av skjønnsutøvelsen til offentlige ansatte eller enkeltstående praktikere som er interesserte. Barnerettighetsvurdering som utføres på grunn av skjønnsutøvelse har lavere status og har begrenset innvirkning på fremtidige beslutninger og handlinger.

b) Ledet fra toppen, med kontinuerlig og aktiv støtte på toppledernivå i en organisasjon

For å vise hvor viktig de som tar beslutninger mener at barnerettighetsvurderinger, barnekonvensjonen og barns rettigheter er, må beslutningen om å utføre barnerettighetsvurderinger tas på toppledernivå. Toppledelsen må gå i bresjen for barnerettighetsvurderinger, for å sikre at de ansatte er bevisste på, motiverte, har fått opplæring og støtte til å gjøre barnerettighetsvurdering.

c) Bli enig om hvem har ansvaret for å gjennomføre barnerettighetsvurderingen

Det bør identifiseres og skapes enighet om hvilke roller/ stillinger som har ansvar for å gjennomføre barnerettighetsvurderinger, enten arbeidet ledes fra politisk hold eller

¹² FNs barnekomité (2003) General Comment No.5 on General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (art. 4, 42 og 44, sjette ledd, avsnitt 47).

¹³ ENOC (2020) Position Statement on Child Rights Impact Assessment, Recommendation 1a. Tilgjengelig [her](#).

av fagpersoner; en tverrsektoriell arbeidsgruppe som deler sine kunnskaper og ferdigheter; eller individuelle praktikere i bestemte miljøer. Dette forutsetter kompetanse som kan utvikles etter hvert som prosessen for barnerettighetsvurderinger blir en del av i organisasjonens arbeid.

d) Avtal en godkjenningssprosess for å sikre at anbefalingene i en barnerettighetsvurdering blir fulgt opp

Barnerettighetsvurderinger inneholder resultater og anbefalinger for å opplyse en beslutning eller handling. Rapporten fra en barnerettighetsvurdering bør inneholde tilstrekkelig informasjon til at andre kan forstå hvordan utredningen er gjennomført og avgjørelser har blitt tatt. Hvis beslutningstakere er uenige i anbefalinger som er gitt i en barnerettighetsvurdering, bør de forklare og offentliggjøre deres grunner til dette, for å åpne for flere undersøkelser og utfordring.

6.3 Fastsett formen og parameterne for barnerettighetsvurderinger

Barnerettighetsvurderinger er mest effektivt når de brukes som et virkemiddel for at vurdering av barns rettigheter skal gjennomsyre alle relevante beslutningsprosesser.

a) Involver alle avdelinger og deler av en organisasjon i barnerettighetsvurderingsprosessen

For å oppfylle kravet om å vurdere både direkte og indirekte konsekvenser, må barnerettighetsvurderinger utføres av alle avdelinger og deler av organisasjoner som berører barn og unges liv – ikke bare de som deltar direkte i utforming og gjennomføring av politikk eller tjenester som er barneorientert.¹⁴

b) Bestem hvilke typer tiltak og beslutninger som skal være underlagt en barnerettighetsvurdering

Organisasjoner bør tydeliggjøre typer tiltak og beslutninger der det forventes at en barnerettighetsvurdering skal utføres.

Hva gjelder regjeringer, anbefaler barnekomitéen at et hvert forslag til politikk, lovgivning, regulering, budsjett eller annen administrativ beslutning bør gjennomgå en prosess for barnerettighetsvurderinger.¹⁵

¹⁴ «**Direkte**» **konsekvenser** referer til lover, politikk og andre beslutninger der barn og unge vil bli direkte berørt av de foreslåtte endringene. Eksempler på dette er blant annet barnehage, psykisk helsevern for barn og unge, bruk av forvaring av unge lovbrytere, barnevernstjenesten eller idrettsaktiviteter for barn og unge.

«**Indirekte**» **konsekvenser** refererer til lover, politikk og andre beslutninger som ikke er direkte rettet mot barn, men som vil ha konsekvenser for dem. Eksempler på dette er blant annet sosiale stønader, foreldreveiledning, boligtilbud og planlegging, politikk for luftkvalitet eller kollektivtransport.

¹⁵ UN Committee on the Rights of the Child (2013) General Comment No.14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, første ledd), avsnitt V, B(h).

I enkeltsaker der et barns rettigheter kan bli berørt, bør offentlige organer, institusjoner og utøvere foreta en utredning for å fastslå barnets beste.¹⁶ Offentlige organer eller institusjoner bør også utføre en barnerettighetsvurdering for å vurdere hvilke mulige konsekvenser en organisasjons eller tjenestes politikk, strategi, program eller intervensjon kan ha på grupper av barn som er del av målgruppen.

c) Sett tydelige kriterier for når barnerettighetsvurderinger skal utføres i beslutningsprosessen

Barnekomitéen har uttalt at barnerettighetsvurderinger bør utføres så tidlig som mulig i utarbeidelsen av lover, politikk eller praksis.¹⁷ Timing er en kritisk faktor for om en barnerettighetsvurdering virkelig opplyser det endelige forslaget, så vel som påfølgende beslutningstaking. Ideelt sett bør barnerettighetsvurderinger gjøres på tidspunkt i beslutningsprosessen der tilpasninger eller endringer til forslaget eller tiltaket realistisk kan gjennomføres.

d) Sikre bevilgning av tilstrekkelige ressurser til barnerettighetsvurderinger

Gjennomføring av en barnerettighetsvurdering har ressurskonsekvenser, dette omfatter tiden det tar at ansatte gjør undersøkelser og utarbeider utredningen, de mulige kostnadene ved å igangsette ytterligere undersøkelser eller bruk av ekstern kompetanse, innkalling av rådgivende ekspertgrupper, eller kostnader ved å gjennomføre offentlige eller målrettede høringer for å «prøve ut» forslaget og resultatene i barnerettighetsvurderingen. Disse kostnadene bør balanseres mot fordelene ved å identifisere mulige problemer og negative konsekvenser for barn og unge tidlig nok til å kunne begrense disse ved å gjennomgå og endre det opprinnelige forslaget.

6.4 Forbedre ferdighetene til å gjøre barnerettighetsvurderinger og ta utgangspunkt i beste praksis

Infrastruktur bør være på plass for å støtte de som utfører barnerettighetsvurderinger. De må kunne utvikle de rette ferdighetene, finne kunnskapen som trengs for å underbygge resultatene i utredningen, og bli oppfordret til og gjøres i stand til å involvere barn og unge i prosessen på en meningsfylt måte.

a) Kapasitetsbygging om barns rettigheter og barnerettighetsvurderinger

Opplæring og kapasitetsbygging for alle som deltar i implementeringen av barnekonvensjonen, er et generelt tiltak for gjennomføringen.¹⁸ De som utfører

¹⁶ UN Committee on the Rights of the Child (2013) General Comment No.14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, første ledd), avsnitt V, A.

¹⁷ UN Committee on the Rights of the Child (2013) General Comment No.14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, første ledd), avsnitt V, B(h).

¹⁸ UN Committee on the Rights of the Child (2003) General Comment No.5 on General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (art. 4, 42 and 44. avsnitt 6), del H.

barnerettighetsvurderinger, må utvikle en forståelse av barns rettigheter og sine forpliktelser som pliktsubjekt etter barnekonvensjonen. De vil også ha behov for opplæring i prosessen for barnerettighetsvurderinger og bruk av verktøy for barnerettighetsvurderinger.

b) Utvikle et kunnskapsgrunnlag for barns rettigheter

FNs barnekomité anbefaler at barnerettighetsvurderinger er «*basert på innspill fra barn, det sivile samfunn og eksperter, samt fra relevante departementer, akademisk forskning og erfaringer dokumentert i landet eller andre steder.*»¹⁹

Kvaliteten på utredningen vil avhenge av at den som vurderer er i stand til å identifisere og få tilgang til tilstrekkelige, oppdaterte og pålitelige kvalitative og kvantitative data som dekker alle områder av barns rettigheter. Det bør også være mulig å dele opp (disaggregere) tilgjengelige data for å hjelpe til å skille mellom forskjeller i utfallet for ulike grupper av barn og unge.

Proessen for barnerettighetsvurderinger kan underbygge argumenter for å investere i og forbedre kunnskapsgrunnlaget. Ved å utføre en barnerettighetsvurdering kan den som vurderer avgjøre hvor det finnes kunnskapshull og foreslå hvordan dette skal håndteres.

c) Samarbeid med rettighetshavere som berøres av forslaget eller tiltaket – støtte involveringen av barn og unge i barnerettighetsvurderingen

FNs barnekomité understreker at det «*i mange tilfeller bare er barna selv som kan si om deres rettigheter fullt ut blir anerkjent og realisert.*»²⁰

Barn og unge må være en del av utredningsprosessen.²¹ Kunnskapsgrunnlaget for barnerettighetsvurderinger må inkludere synspunkter og erfaringer fra barna som vil berøres av forslaget eller tiltaket. Dette kan allerede være tilgjengelig i publisert forskning, tilsynsrapporter, data fra undersøkelser og rettspraksis, samt informasjon fra tjenesteytere og organisasjoner som arbeider med barn. Dette kan bli forbedret og supplert med direkte innspill fra barn og unge.

I barnerettighetsvurderinger vil samarbeidet med barn og unge alltid skje gjennom konsultering. Organisasjoner bør ha som mål å etablere bærekraftige mekanismer som gjør det mulig for barn og unges stemmer og synspunkter å opplyse deres beslutningstaking. Som en del av prosessen med barnerettighetsvurderinger trenger

¹⁹ FNs barnekomité (2013) General Comment No.14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, første ledd), avsnitt V, B(h).

²⁰ FNs barnekomité (2003) General Comment No.5 on General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (art. 4, 42 og 44, sjette ledd) avsnitt 50.

²¹ FNs barnekomité (2009) General Comment No.12 on the right of the child to be heard, avsnitt 70.

organisasjoner å utvikle kompetanse og sette av tid og ressurser til å gjennomføre direkte samarbeid med barn og unge som vil berøres av forslaget eller tiltaket.

Ungdommene som deltok i ENYA Forum 2020, har utarbeidet anbefalinger om barnerettighetsvurderinger.²² Disse gir viktige retningslinjer som kan følges når man involverer barn og unge i beslutningsprosesser og i barnerettighetsvurderinger.

Hovedanbefalinger inkluderer:

- Gi barnevennlig, tilgjengelig og inkluderende informasjon om forslag og prosessen for barnerettighetsvurderinger.
- Barn og unge må få opplæring i barns rettigheter og barnerettighetsvurderinger.
- Barn og unge må involveres i barnerettighetsvurderinger.
- Voksne må ha en åpen holdning og spørre barn om deres synspunkter i starten av prosessen for barnerettighetsvurderinger og holde dem underrettet og involvert som en del av den pågående prosessen.
- Mangfoldige grupper med barn, inkludert barn som er sårbare eller marginaliserte, bør involveres i barnerettighetsvurderinger.
- Barn som berøres, bør konsulteres som en del av barnerettighetsvurderingen.
- Sørge for tilgjengelige trygge rom («safe spaces») der barn kan involveres i barnerettighetsvurderinger.
- Gi tilbakemeldinger til barn og unge om resultatet av barnerettighetsvurderingen

Del 3 av denne veiledningen inneholder en sjekklister som skisserer oppgavene som bør gjøres når man skal innføre eller forbedre en lokal prosess for barnerettighetsvurderinger, og de prosessuelle kriteriene som bør følges ved gjennomføring av barnerettighetsvurderingen.

Del 7. Kvalitetssikring av prosessen for barnerettighetsvurderinger

Når en prosess for barnerettighetsvurderinger er etablert i en jurisdiksjon, vil kvaliteten på konsekvensutredningene som gjøres, sannsynligvis variere. Det er ofte slik at de som blir bedt eller pålagt å delta i gjennomføringen av en barnerettighetsvurdering, kun vil gjøre dette én eller to ganger i året.

Flere tiltak kan settes inn for å forbedre kvaliteten på prosessen for barnerettighetsvurderinger og utredningene som produseres.

²² ENYA (2020) «Let's Talk Young, Let's Talk About Children's Rights in decision-making»: Report from ENYA Forum 2020, s. 6–9.

Trinn 1

Regjeringen, det offentlige organet eller institusjonen som gjør barnerettighetsvurderinger, bør **bli enige om et sett kriterier** som de vil bruke til å følge med på og vurdere effektiviteten til prosessen for barnerettighetsvurdering, så vel som de enkelte utredningene.

Trinn 2

Verktøyene for barnerettighetsvurderinger, oppleggene for opplæring og støtten som gis til de som foretar en utredning, bør være gjenstand for gjennomgang og revidering.

For å bidra til forbedring av trinn én og to er det viktig å be om tilbakemeldinger og innspill fra de som har gjennomført barnerettighetsvurderinger, beslutningstakere som har brukt dem for å opplyse sitt arbeid, barn som er a) mest berørt av beslutningen eller b) har deltatt i barnerettighetsvurderinger, og de som representerer barns interesser som har sett resultatene av prosessen i den publiserte barnerettighetsvurderingen.

Trinn 3

Regjeringen, det offentlige organet eller institusjonen som foretar barnerettighetsvurderinger, kan ha nytte av å ha **tilgang til et kjerneteam** som kan gi råd til kolleger om: hvordan man bruker verktøyene for barnerettighetsvurderinger; å oppdatere en sentral liste over barnerettighetsvurderinger (pågående og fullførte); og å sikre at enkeltpersoner og avdelinger gjennomfører tilgjengelig opplæring om barns rettigheter og barnerettighetsvurderinger.

Dette kjerneteamet – enten det er internt i organisasjonen eller eksternt – bør også kunne gi informasjon, råd og støtte til de som utfører en barnerettighetsvurdering etter anmodning. De kan ha oversikt over det som blir produsert, og fungere som oppbevaringssted for alle barnerettighetsvurderinger som gjennomføres innad i regjering, offentlig organ eller institusjon.

Trinn 4

Regjeringen, det offentlige organet eller institusjonen kan ha en **formell avtale med en oppnevnt gruppe eksperter på barns rettigheter**, som kan bli bedt om å gi råd eller kommentere enkelte barnerettighetsvurderinger mens de blir utarbeidet. Disse ekspertene kan komme fra barneombud, akademia og NGO-sektoren for barn. Ideelt sett skal barn og unge være del av ekspertgruppen. Denne ekspertgruppen kan også kontaktes når det gjøres en mer formell gjennomgang av kvaliteten til prosessen for barnerettighetsvurderinger.

Del 2. ENOCs modell for barnerettighetsvurderinger

FNs barnekomité oppfordrer myndigheter på alle nivåer, offentlige organer og institusjoner til å utvikle lokale modeller av barnerettighetsvurderinger som er best tilpasset deres spesifikke krav, og som fungerer innenfor deres rammeverk for utvikling av lovgivning og politikk, samt tjenesteyting.

ENOC-modellen som presenteres i denne veiledningen, er utformet for å være fleksibel og mulig å tilpasse den lokale konteksten og behovene til ENOC-medlemmer. Den er utviklet på grunnlag av resultater i publiserte vurderinger og evalueringer av modeller for barnerettighetsvurdering pilotert eller som fortsatt er i bruk, samt informasjon fra ENOC-medlemmer om aktiviteter i deres jurisdiksjoner.²³

Samlet gir disse kildene også innsikt i elementer for god praksis knyttet til barnerettighetsvurderinger som kan forutse og peke på mulige utfordringer i prosessen, forbedre kvaliteten på utredningene og gjøre dem mer effektive.

Formålet med denne modellen er å bistå ENOC-medlemmer med å overvåke konsekvensene av beslutninger, politikk, lover eller praksis som berører barn og unges rettigheter, og gi dem kunnskap slik at man kan arbeide for å unngå eller begrense skadelige konsekvenser.

²³ Backbier, Maren et al. (2019) [A children's rights approach: recommendations to the Scottish Government on refining Children's Rights and Wellbeing Impact Assessments in Scotland](#). LLM Human Rights Clinic, Edinburgh University Law School; Chitashvili, I and others (2019) [Recommendations and notes on Scottish Children's Rights and Wellbeing Impact Assessments](#). LLM Human Rights Clinic, Edinburgh University Law School; Corrigan, C (2006) [The development and implementation of Child Impact Statements in Ireland](#), Dublin: Office of the Minister for Children; Desmet, E, Op de Beeck, H and Vandenhole, W (2012) [Evaluatie van de kind- en jongereneffectrapportage \(JoKER\): onderzoeksrapport](#) Ghent: Children's Rights Knowledge Centre (KeKi); Hoffman, S and Morse, C (2016) Evaluation of the Welsh Government's Child Rights Impact Assessment procedure under the Children's Rights Scheme pursuant to the Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure 2011; Mason, N and Hanna, K (2009) [Undertaking Child Impact Assessments in Aetearoa New Zealand Local Authorities: evidence, practice, ideas](#).

New Zealand: Auckland University of Technology and Unicef New Zealand; New Brunswick Child and Youth Advocate (2016) [Child Rights Impact Assessment: a primer for New Brunswick](#). Fredericton, NB: Office of the Child and Youth Advocate of New Brunswick; Payne, L (2017) [Child Rights Impact Assessment: a review of comparative practice across the UK](#). London: Unicef UK.

ENOCs modell for barnerettighetsvurderinger følger en **åttetrinnsprosess**. Avhengig av de lokale forholdene kan det være lurt å tilpasse, slå sammen eller tilføye trinn i denne prosessen. Diagrammet nedenfor gir en oversikt over de åtte trinnene.

1. Screening – beskriv forslaget og konsekvensene for barn – hvis fullstendig barnerettighetsvurdering gå til trinn 2

2. Analyse – forslagets mål og rammeverket for rettigheter

3. Kunnskapsinnhenting – identifisering av kvalitative og kvantitative data

4. Undersøk barns involvering i prosessen – analyse av hvordan barn deltar

5. Konsekvensvurdering – identifiser positive, negative og nøytrale konsekvenser

6. Konklusjoner og anbefalinger – hvis negative konsekvenser, foreslå alternativer

7. Publiser barnerettighetsvurderingen – dokumenter konklusjoner og anbefalinger

8. Kontroller og gjennomgå – barnerettighetsvurdering kan bli gjenstand for gjennomgang

Hvert trinn i prosessen er beskrevet i denne delen og inneholder et sammendrag av de sentrale spørsmålene som bør stilles i vurderingen.

ENOCs barnerettighetsvurdering forsøker å besvare følgende sentrale spørsmålene:

1. Hva er målet med loven, politikken eller praksisen – og hva er målet at den skal gjøre for barn og unge?
2. Hvilke grupper av barn, eller individuelle barn, vil det berøre?
3. Hvilke rettighetsområder berøres?
4. Hva vil konsekvensene være?
5. Hvis det vurderes at dette har negative konsekvenser, hva må endres for å sikre at dette overholder barnekonvensjonen?
6. Hvis det vurderes at konsekvensene er nøytrale, hva kan endres for å forbedre gjennomføringen av barns rettigheter?

En ENOCs mal for barnerettighetsvurderinger finnes i del 3 av denne veiledningen som du kan tilpasse og bruke når du utfører

Trinn 1: Screening

Konsekvensutredninger bør være forholdsmessige – det er upraktisk å utføre en fullstendig barnerettighetsvurdering for alle forslag. Screening av et forslag fungerer som en innledende sjekk for å avgjøre om en fullstendig barnerettighetsvurdering er nødvendig. Dette gir også en oversikt over grunnlaget for denne beslutningen, og selve beslutningen.

Den innledende screeningen kan baseres på informasjonen som allerede er tilgjengelig, og den eksisterende kunnskapen og ekspertisen til de som utfører vurderingen.

Sjekkliste for sentrale spørsmål

- Beskriv hva som foreslås, og forslagets mål.
- Hvilke av rettighetene til barn berøres?
- Hvilke grupper av barn eller enkelt barn vil det berøre?
- Hva er konsekvensen av forslaget for barn?
- Basert på resultatene av screeningen, er det nødvendig med en fullstendig barnerettighetsvurdering?

Hvis det etter screening besluttes å utføre en fullstendig konsekvensutredning, vil barnerettighetsvurderingen gå videre til neste trinn i prosessen.

Trinn 2: Analyse

Før en utredning kan utføres på en forsvarlig måte, er det avgjørende å ha en grundig forståelse av hva som foreslås. På dette stadiet vil du utvide informasjonen fra den innledende screeningen av formålet med forslaget, og hvilke av barns rettigheter som vil berøres.

Sjekkliste for sentrale spørsmål

- Hva blir foreslått?
- Hva er målene med forslaget?
- Hvilke rettigheter berøres?
- Hvem er interessentgruppene som vil bli berørt av forslaget?
- Hvilke barn eller grupper av barn vil bli berørt av forslaget?
- Hvem trenger vi å konsultere?

Analysen bidrar til utviklingen av en plan for kunnskapsinnhenting i barnerettighetsvurderingen. Dette vil hjelpe å identifisere når og hvordan andre avdelinger, sektorer, eksperter og interessenter bør involveres i utformingen av barnerettighetsvurderingen.

Trinn 3: Kunnskapsinnhenting

På dette stadiet er det nødvendig å samle inn og identifisere kunnskap som du kan bruke for å opplyse utredningen din. Kunnskapsgrunnlaget kan hentes fra en rekke kilder og bør inkludere en kombinasjon av kvantitative og kvalitative data.

Kunnskapsgrunnlaget vil inkludere informasjon om synspunkter og erfaringer fra barn og unge som vil bli berørt av den aktuelle politikken. Det vil inkludere informasjon fra andre interessenter som har synspunkter om de mulige konsekvensene for barn og unge. Dette kan blant annet være foreldre og omsorgspersoner, praktikere og andre etater som representerer interessene til barn og unge som kan bli berørt av forslaget.

Det kan være nyttig å anvende kunnskap fra teori og praksisfeltet der eksisterende publisert forskning er begrenset.

Sjekkliste for sentrale spørsmål

- Hvilken kvantitativ eller kvalitativ kunnskap er tilgjengelig?
- Hva forteller den tilgjengelige kunnskapen deg?
- Hvilken manglende kunnskap ville ha hjulpet analysen din?
- Er ytterligere informasjon eller kunnskap nødvendig før du kan utføre en velinformert vurdering?

Det kan være mulig å arbeide på grunnlag av det eksisterende kunnskapsgrunnlaget. Hvis ikke bør barnerettighetsvurderingen utløse at det settes i gang videre undersøkelser for å sikre at den eller de som vurderer kan utføre en velinformert utredning av de mulige konsekvensene for barns rettigheter.

Trinn 4: Undersøke barns deltakelse

I alle handlinger som berører barn, har barn rett til å uttrykke sine synspunkter og disse synspunktene skal tillegges behørig vekt, jf. barnekonvensjonen artikkel 12. Å involvere barn og unge i utarbeidelsen av et forslag eller tiltak er grunnleggende i gode beslutningsprosesser.

Formålet med dette trinnet er å gi en mer detaljert analyse av i hvilken grad barn og unge har vært involvert i opplysningen eller utarbeidelsen av et forslag eller tiltak. Dette beskrives ofte som den største utfordringen – offentlig ansatte forklarer ofte at de ikke har vært i stand til å involvere barn direkte i utarbeidelsen av et forslag på grunn av mangel på tid eller kompetanse.

Det er derfor nødvendig for barneombud å undersøke i hvilken grad barns rett til å bli hørt og delta i utarbeidelsen av et forslag eller tiltak har blitt oppfylt.

Sjekkliste for sentrale spørsmål

- Hvilke grupper av barn har deltatt i utarbeidelsen av forslaget?
- Har barna som er identifisert som mest berørt av forslaget, deltatt i utarbeidelsen?
- Når har de blitt involvert?
- Hvordan har barn blitt involvert?
- Hva fortalte barna oss?

Der det er identifisert informasjon i trinn 3 som inkluderer synspunkter og erfaringer fra barn og unge, vil dette bli gjenstand for ytterligere undersøkelser og analyse på dette stadiet.

Trinn 5: Konsekvensvurdering

Når forslaget har blitt definert, og den nødvendige informasjonen er samlet inn og analysert, kan forslaget sine konsekvenser for barn vurderes. Dette er hva de tidligere trinnene har jobbet mot.

Barnerettighetsvurderingen bør indikere om de(n) utredede konsekvensen(e) er positiv(e) og vil bidra til å fremme barns rettigheter; nøytral(e) uten noen forventning om betydelig endring i den ene eller andre retning; eller negativ(e) og derfor vil kreve endring i politikken eller begrensning av de forventede konsekvensene. Den som gjør vurderingen bør forklare sine grunner til at konsekvensene vurderes som positive, nøytrale eller negative.

Barnerettighetsvurderingen kan identifisere om de sannsynlige eller faktiske konsekvensene av et forslag vil ha korte, middels eller langsiktige utfall.

Konsekvensene kan variere for ulike grupper barn og unge. Der dette er tilfelle, bør barnerettighetsvurderingen identifisere disse forskjellige konsekvensene og foreslå hvordan de konkurrerende interessene til disse ulike gruppene bør håndteres.

Dersom konsekvensene vurderes som negative, bør barnerettighetsvurderingen oppstille alternativer til det opprinnelige forslaget for å sikre etterlevelsen av og fullstendig gjennomføring av barnekonvensjonen og andre menneskerettighetsinstrumenter. Ressurskonsekvensene (økonomisk, lovgivningsmessig, arbeidsmarked, infrastruktur) for hvert alternativ kan stilles opp for å hjelpe med beslutningstakingen.

Sjekkliste for sentrale spørsmål

- Hvilke positive, nøytrale eller negative konsekvenser vil eller kan forslaget ha for barns rettigheter?
- Vil det være ulike konsekvenser for ulike grupper barn og unge?
- Er forslaget den beste måten å nå sine mål på, med hensyn til barns rettigheter?
- Finnes det konkurrerende interesser mellom grupper av barn, eller mellom barn og andre grupper?
- Finnes det alternativer til forslaget som kan sikre etterlevelse av barns rettigheter?
- Er det nødvendig med kompensierende tiltak for å begrense eventuelle negative konsekvenser av forslaget for barns rettigheter?

Hvis konsekvensene av forslaget vurderes som nøytrale, er det god praksis å gi alternativer eller foreslå endringer til det opprinnelige forslaget som kan forbedre og fremme gjennomføringen av barnekonvensjonen.

Trinn 6: Konklusjoner og anbefalinger

På grunnlag av resultatene fra vurderingen bør konklusjoner trekkes og, om nødvendig, anbefalinger utarbeides. Anbefalingene vil bygge på alternativene og kompensierende tiltak som foreslås i trinn 5.

Sjekkliste for sentrale spørsmål

- Hvilke konklusjoner har blitt trukket?
- Er det nødvendig med mer kunnskap?
- Er det nødvendig med evaluering av forslaget etter gjennomføring?
- Hvilke anbefalinger bør utarbeides?
- Hvem bør anbefalingene rettes mot?

Anbefalinger som fremsettes kan blant annet omfatte at forslaget ikke bør gås videre med, at forslaget bør endres før det går videre, at kompensierende tiltak bør iverksettes for å begrense negative konsekvenser for barn, eller at ytterligere kunnskap er nødvendig.

Det bør tas i betraktning hvem som er målgruppen for anbefalingene.

Trinn 7: Publisering av barnerettighetsvurdering

Når utredningen er gjennomført, bør den offentliggjøres, som anbefalt av barnekomitéen.²⁴

Publisering av den fullstendige konsekvensutredningen (analyse, anbefalinger og konklusjon) fra ENOC-medlemmer er en viktig måte å dokumentere konklusjonene og understøtte anbefalingene som er fremsatt, på.

Ikke glem at det er viktig å utarbeide og publisere en barnevennlig versjon av utredningen. Ideelt sett bør dette gjøres i samarbeid med barn og unge.

²⁴ FNs barnekomité (2013) General Comment No.14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, første avsnitt), avsnitt V, 2:B(h).

Sjekkliste for sentrale spørsmål

- Bør utredningen publiseres?
- Bør hele utredningen publiseres eller kun et sammendrag?
- Har en barnevennlig versjon av utredningen blitt utarbeidet?
- Har du gitt tilbakemeldinger til de interessentene du har rådført deg med for å opplyse utredningen?
- Hvordan skal du offentliggjøre utredningen?
- Hvis utredningen gjelder et enkelt barns sak, bør den ikke publiseres.

Hvis konsekvensutredningen gjelder en sak som omhandler et enkelt barn, bør konsekvensutredningen kun gjøres tilgjengelig for de som er direkte involvert i saken. Men med samtykke fra de berørte partene, kan likevel erfaringene fra denne saken gjøres mer bredt tilgjengelig gjennom en anonymisert kasusstudie som brukes til å påvirke beslutninger.

Der beslutningstakere har gjennomført en barnerettighetsvurdering, vil publisering av hele utredningen fremme transparens og åpne beslutningsprosessen for en eksterne undersøkelser. Dette gjør det mulig at resonnementet fra utformingen av forslaget, og i hvilken grad det bidrar til realisering av barns rettigheter, kan bli tydeligere skissert.

Den fullstendige konsekvensutredningen bør ikke bare publiseres, men beslutningstakere – når de kunngjør det endelige forslaget eller tiltaket – bør også gi en skriftlig redegjørelse for beslutningen som er tatt, og forklare hvorfor anbefalingene i barnerettighetsvurdering ikke har blitt godtatt eller gjennomført – og angi hvordan barns rettigheter har blitt hensyntatt og tillagt behørig vekt.

Trinn 8: Oppfølging og evaluering

Barnerettighetsvurderinger bør være en kontinuerlig prosess som er gjenstand for gjennomgang og oppdatering etter hvert som lover, politikk eller praksis utvikles. Det bør også vise hva overvåkings- og evalueringsmekanismen vil være etter at tiltaket er gjennomført.

Det er nødvendig å identifisere i hvilken grad anbefalingene i barnerettighetsvurderingen har blitt tatt i betraktning eller etterkommet av beslutningstakeren. Selv om en beslutningstaker publiserer en fullstendig eller oppsummert versjon av en barnerettighetsvurdering, er det ofte vanskelig å identifisere i hvilken grad dette har påvirket den endelige beslutningen.

Sjekkliste for sentrale spørsmål

- Har anbefalingene blitt fulgt opp?
- Bør fremdriften til forslaget følges med på? (For eksempel lovforslag).
- Bør forslaget følges med på og evalueres etter gjennomføring?
- Hvilke mekanismer vil bli brukt til å følge med på og evaluere forslaget etter gjennomføring?

Hvis anbefalinger som du har fremsatt, ikke har blitt fulgt opp, kan du avgjøre at det er nødvendig med ytterligere tiltak fra Barneombudet. Ytterligere tiltak vil avhenge av ombudets myndighet.

Del 3. Ressurser til barnerettighetsvurdering

Denne delen av veiledningen inneholder en ressurspakke som ENOC-medlemmer kan bruke eller tilpasse for å utføre barnerettighetsvurderinger i sin egen jurisdiksjon.

Del 1. Sjekkliste for barnerettighetsvurderinger

Del 2. ENOCs mal for barnerettighetsvurderinger

Del 3. Barnevennlig informasjon om barnerettighetsvurderinger

Del 4. Barnevennlig mal for barnerettighetsvurderinger

Del 1. Sjekkliste for barnerettighetsvurderinger

De følgende to listene angir oppgavene som bør skal utføres ved innføring eller forbedring av en lokal prosess for barnerettighetsvurderinger, og prosessuelle kriterier som bør følges når man gjennomfører barnerettighetsvurderinger.

Grunnlaget for innføring av barnerettighetsvurdering

Regjeringen, det offentlige organet eller institusjonen:

- Kommer til enighet og formidler bredt et budskap om formålet med å gjennomføre barnerettighetsvurderinger.
- Utviser kontinuerlig og aktiv støtte til barnerettighetsvurderinger på toppledernivå.
- Arbeider i samsvar med et omforent mandat for å utføre barnerettighetsvurderinger.
- Avklarer instrumenter, beslutninger og handlinger som skal være gjenstand for barnerettighetsvurderinger.
- Fordeler ansvar for gjennomføring av barnerettighetsvurderinger, og for tilsyn og godkjenning av prosesser i stillingsbeskrivelser.
- Bevilger tilstrekkelige ressurser til å støtte prosessen for barnerettighetsvurderinger.
- Gir obligatorisk opplæring om barns rettigheter og barnekonvensjonen til ansatte på samtlige nivåer i organisasjonen.
- Kommer til enighet om en overvåkings- og evalueringsmekanisme for barnerettighetsvurderinger.
- Utvikler og bruker verktøy for barnerettighetsvurderinger og/eller avtalte metoder for å sørge for et strukturert rammeverk for prosessen, støttet av opplæring og kapasitetsbygging i bruk av verktøyene.

Prosessuelle kriterier for barnerettighetsvurderinger

- Prosessen for barnerettighetsvurdering følger et sett med reproduerbare trinn for å sikre konsistent bruk.
- Barnerettighetsvurderingen gjøres så tidlig som mulig i utarbeidelsen av lover, politikk eller praksis.
- Barnerettighetsvurderingen bruker barnekonvensjonen og dens valgfrie protokoller som rammeverket for utredning og evaluering.
- Barnerettighetsvurderingen henviser til andre menneskerettighets-traktater der dette er relevant.
- Barnerettighetsvurderingen vurderer både direkte og indirekte konsekvenser for barn og unge.
- Barnerettighetsvurderingen identifiserer differensierte konsekvenser for barn sammenlignet med voksne eller ulike grupper barn.
- Barnerettighetsvurderingen er kunnskapsbasert og har uttømmende angitt sine referanser, eventuelle kunnskapshull er identifisert, og med en strategi som det er enighet om for å ta tak i disse hullene.
- Barnerettighetsvurderingen dokumenterer og viser resultatene fra alle direkte konsultasjoner med barn og unge.
- Barnerettighetsvurderingen resulterer i anbefalinger for endringer, alternativer og forbedringer, ikke bare for å sikre etterlevelser av barnekonvensjonen, men også for å vurdere hvordan politikken eller tiltaket kan fremme realiseringen av barns rettigheter.
- Resultatene i barnerettighetsvurderingen gjøres offentlig tilgjengelig, inkludert i barnevennlige versjoner.

Del 2. ENOCs mal for barnerettighetsvurderinger

Denne malen er gitt for å bistå ENOC-medlemmer til å komme i gang med å gjøre barnerettighetsvurderinger. Husk at den kan endres slik at den passer til dine lokale forhold. Når man jobber seg gjennom hvert trinn i malen, kan det være nyttig å referere til informasjonen i del 2 av denne veiledningen.

Barnerettighetsvurdering utført av: [legg til tekst]

Dato: [legg til tekst]

Dato for gjennomgang: [legg til tekst]

Gjennomgått av: [Legg til tekst]

TRINN 1: SCREENING

Spørsmål 1: Navngi tiltaket / forslaget og gi en kort beskrivelse av dets overordnede mål
[legg til tekst]
Spørsmål 2: Hvilke av barns rettigheter vil bli berørt?
[legg til tekst]
Spørsmål 3: Hvilke barn og unge vil bli berørt?
[legg til tekst]

Spørsmål 4: Hva er de sannsynlige konsekvensene av forslaget / tiltaket for barn?

[legg til tekst]

Spørsmål 5: Er en fullstendig barnerettighetsvurdering nødvendig? Oppgi grunnene dine

[legg til tekst]

TRINN 2: ANALYSE (Bakgrunn og rammeverk for rettigheter)

Spørsmål 6: Navngi tiltaket/forslaget som utredes og beskriv det overordnede målet

[legg til tekst]

[legg til / slett rader etter behov]

Spørsmål 7: Hvilke menneskerettighetsinstrumenter og artikler er relevante for tiltaket/forslaget?

Menneskerettighetsinstrument

Artikkel

Videre analyse av forventet/faktisk effekt

[legg til tekst]

[legg til tekst]

[legg til tekst]

[legg til / slett rader etter behov]

TRINN 3: KUNNSKAPSINNHEITING

Spørsmål 8a: Hvilken kvantitativ kunnskap har du brukt for å opplyse utredningen? Hva forteller kunnskapen deg?			
Innsamlet kunnskap	Kilde	Forklaring av viktigheten	Hvilke opplysninger mangler, hvis noen?
[legg til tekst]	[legg til tekst]	[legg til tekst]	[legg til tekst]
[legg til / slett rader etter behov]			

Spørsmål 8b: Hvilken viktig manglende informasjon/ kunnskap ville ha vært nyttig for analysen din?
[legg til tekst]
[legg til / slett rader etter behov]

Spørsmål 9a: Hvilken kvalitativ kunnskap har du brukt for å opplyse utredningen? Hva forteller kunnskapen deg?		
Innsamlet kunnskap	Kilde	Forklaring av viktigheten
[legg til tekst]	[legg til tekst]	[legg til tekst]
[legg til / slett rader etter behov]		

Spørsmål 9b: Hvilken manglende informasjon/ kunnskap ville ha vært nyttig for analysen din?

[legg til tekst]

[legg til / slett rader etter behov]

TRINN 4: UNDERSØKE BARNES DELTAKELSE

Spørsmål 10: Har informasjon fra tredjeparts konsultasjoner med barn og unge blitt vurdert i utformingen av forslaget eller tiltaket?

Konsulterte grupper	Informasjonskilde	Vennligst gi en kort beskrivelse av prosessen	Hva var resultatene?
[legg til / slett rader etter behov]			
[legg til / slett rader etter behov]			

Spørsmål 11: Hvilke grupper barn og unge har deltatt direkte i utformingen av forslaget eller tiltaket?

Grupper som har deltatt [☐ hvis grupper som er berørt av forslaget]	☐	Hvordan har de deltatt?	Hva var resultatene?
[legg til tekst]			
[legg til / slett rader etter behov]			

TRINN 5: KONSEKVENSVURDERING

Spørsmål 12: Hvilke konsekvenser vil forslaget eller tiltaket ha for barn og unges rettigheter?		
Type konsekvens <i>[vennligst fremhev]</i>	Begrunnelse for argument	sannsynlige eller faktiske utfall på kort / middels lang / lang sikt
Positivt / Negativt / Nøytralt	[legg til tekst]	[legg til tekst]
[legg til / slett rader etter behov]		

Spørsmål 13: Vil det være (eller er det) forskjellige konsekvenser for ulike grupper barn og unge?		
Gruppe barn berørt	Innledende analyse av den positive konsekvensen for rettigheter	Innledende analyse av den negative konsekvensen for rettigheter
[legg til tekst]	[legg til tekst]	[legg til tekst]
[legg til / slett rader etter behov]		

Spørsmål 14: Hvis en negativ konsekvens identifiseres for et rettighetsområde eller en gruppe barn og unge, hvilke alternativer finnes for å endre på forslaget eller tiltaket for å begrense konsekvensen?	
Negativ konsekvens	Hvilke alternativer finnes for å endre tiltaket/tiltakene eller begrense konsekvensen?
[legg til tekst]	[legg til tekst]
[legg til / slett rader etter behov]	

TRINN 6: KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

Spørsmål 15: Oppsummert, hva er dine viktigste funn om konsekvensene av tiltaket eller forslaget for barn og unges rettigheter?

[legg til tekst]

TRINN 7: PUBLISERING AV BARNERETTIGHETSVURDERINGEN

Spørsmål 16: Bør hele utredningen publiseres eller kun et sammendrag? Vil en barnevennlig versjon bli produsert?

[legg til tekst]

TRINN 8: OPPFØLGING OG EVALUERING

Spørsmål 17: Har anbefalingene fremsatt i trinn 6 blitt fulgt opp?

[legg til tekst]

Spørsmål 18: Der anbefalinger ikke har blitt fulgt opp, er ytterligere tiltak nødvendig?

[legg til tekst]

Del 3. Barnevennlig informasjon om barnerettighetsvurderinger

Det anbefales at du samarbeider med barn og unge for å bidra til å endre og tilpasse informasjonen i denne delen slik at den er tilpasset lokale forhold.

Spørsmål: Hva er en barnerettighetsvurdering?

Svar: Barn og unge har andre behov og rettigheter enn voksne.

Voksne ved makten tar ofte avgjørelser som berører mennesker – for eksempel gjennom lover og politikk. Når de gjør dette, er det ikke alltid de tenker på hvilke konsekvenser disse beslutningene vil ha for barn og unge.

En **barnerettighetsvurdering** kan brukes til å finne ut om en ny lov eller politikk kan påvirke barns liv. Barnerettighetsvurderingen undersøker hvordan den nye loven eller politikken kan ha en **positiv** (god) eller **negativ** (dårlig) innvirkning på barn og unges rettigheter.

Barnerettighetsvurderingen kan da hjelpe de voksne ved makten med å gjøre endringer i loven eller politikken slik at det ikke skaper negative konsekvenser for barns og unges rettigheter.

Spørsmål: Hvorfor er barnerettighetsvurderinger viktige?

Svar: Ved alle handlinger som berører barn og unge, har de rett til å uttrykke sine synspunkter og disse synspunktene skal bli lyttet til og gitt behørig vekt, slik det er slått fast i barnekonvensjonen artikkel 12.

Men barn og unge blir ofte utelatt fra beslutninger og er avhengige av at voksne taler deres sak. Barnerettighetsvurderinger er en viktig måte å inkludere barn og unges synspunkter i en beslutning på. Deres synspunkter og ideer kan bidra til at bedre beslutninger fattes.

Spørsmål: Hva er de ulike trinnene i en barnerettighetsvurdering?

Svar: For å gjøre det enklere å utføre en barnerettighetsvurdering er det flere trinn som kan følges. Hvert trinn inneholder en liste med spørsmål.

Dette første trinnet kalles **«Screening»**. Dette er når du må avgjøre om den nye loven eller politikken kommer til å påvirke barns rettigheter, og hvordan konsekvensen kan komme til å se ut. Hvis svaret er «ja, den kommer til å påvirke barns rettigheter», så går du videre til neste trinn.

De neste trinnet er **«Analyse»**. Dette er når du vurderer hvilke av barns rettigheter som sannsynligvis vil bli påvirket.

Det tredje trinnet er «**Kunnskapsinnhenting**». Dette trinnet hjelper deg å lære og forstå hvordan barns rettigheter kan bli påvirket. Du må kanskje samle inn forskjellige typer informasjon og kunnskap. Det kan være et antall barn eller unge som kan bli berørt, eller det kan være synspunkter og meninger fra barn og unge om den nye loven eller politikken.

Det fjerde trinnet er «**Konsekvensvurdering**». Dette er når du har all kunnskapen du trenger for å undersøke problemstillingen og bestemme hva du tror konsekvensene vil være for barn og unges rettigheter. Du må gjøre en vurdering av om det vil være ulike konsekvenser for ulike grupper barn og unge. Hvis du tror konsekvensene blir negative, kan du foreslå forskjellige måter å forhindre dette på.

I det femte trinnet skriver du dine **konklusjoner**, og hva du tror den endelige konsekvensen av loven eller politikken vil være for barn og unges rettigheter. Hvis du tror den vil ha en negativ konsekvens, hjelper det for å forhindre det hvis du lager en liste over de viktigste tingene som må endres.

Spørsmål: Hvordan deltar barn og unge i en barnerettighetsvurdering?

Svar: Det er to hovedmåter barn og unge deltar i en barnerettighetsvurdering på. Den første måten er å finne ut deres synspunkter og meninger fra tidligere konsultasjoner og spørreundersøkelser. Dette er vel og bra, men det kan være at deres synspunkter og meninger om den faktiske loven eller politikken som utredes, ikke kommer frem.

Det er mye bedre om barn og unge kan delta direkte i en barnerettighetsvurdering. Dette innebærer at de blir spurt om hva de synes om den nye loven eller politikken, og om å komme med sine ideer om hvordan den kan forbedres.

Del 4. Barnevennlig barnerettighetsvurdering-mal

Trinn 1: Screening

Er dette en lov, politikk eller beslutning som vil påvirke barns rettigheter?

Trinn 2: Analyse

Hvilke artikler i barnekonvensjonen er relevante, og hva er den forventede effekten eller konsekvensen?

Trinn 3: Kunnskapsinnhenting

Hvilken kunnskap og informasjon har du vurdert, og hva fortalte dette deg?

Kan du komme på kunnskap eller informasjon som du ikke har klart å finne, men som du tror kunne vært viktig?

Trinn 4: Konsekvensvurdering

Hvilken konsekvens har loven, politikken eller beslutningen for barns rettigheter?

Finnes det grupper barn og unge som vil bli berørt på forskjellige måter? Hvilke konsekvenser vil den ha for dem?

Hvis du tror konsekvensen vil være negativ, kan du komme på måter å forhindre dette på?

Trinn 5: Hva bør skje?

Hva tror du den samlede konsekvensen vil være for barns rettigheter? Lag en liste med de tingene du mener må endres for å hindre eventuelle negative konsekvenser eller for å forbedre beslutningen.